

HEMŞİRELİK ÖĞRENCİLERİNİN ELEŞTİREL DÜŞÜNME EĞİLİMLERİ İLE BİREYSEL YENİLİKÇİLİK ÖZELLİKLERİ ARASINDAKİ İLİŞKİNİN BELİRLENMESİ DETERMINING OF THE RELATIONSHIP BETWEEN CRITICAL THINKING DISPOSITIONS AND INDIVIDUAL INNOVATIVENESS OF NURSING STUDENTS

Mahinur DURMUŞ İSKENDER*
Canan KAŞ GÜNER**
Ali OLUK***

Öz

Hızla gelişen ve değişen sağlık sistemi içerisinde yer alan hemşirelerin değişime uyum sağlaması için kendini iyi tanıyan, bireysel ve toplumsal gelişmeye önem veren, düşünen, sorgulayan, araştıran, akılcı kararlar alan, kendileri ile ilgili tartışmaların dışında kalmayan, kendilerini sürekli yenileyen, yenilikçiliğe yönelen ve eleştirel düşünen bireyler olması gerekmektedir. Bu çalışma, hemşirelik öğrencilerinin eleştirel düşünme düzeyleri ile bireysel yenilikçilik özellikleri arasındaki ilişkiyi belirlemek amacıyla yapılmıştır. Araştırma, 2017- 2018 Bahar Döneminde Kastamonu Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Hemşirelik Bölümünde 339 hemşirelik öğrencisi ile gerçekleştirilmiştir. Verilerin toplanmasında Tanıtıcı Özellikler Formu, Kaliforniya Eleştirel Düşünme Eğilimleri Ölçeği ve Bireysel Yenilikçilik Ölçeği kullanılmıştır. Verilerin değerlendirilmesinde, SPSS 18.00 paket programında sayı, korelasyon analizi, ANOVA, t testi, varyans analizi kullanılarak yapılmıştır. Tüm testlerde önemlilik $p < 0.05$ düzeyinde değerlendirilmiştir. Öğrencilerin eleştirel düşünme eğilimleri incelendiğinde 209,85 ile 211,56 puan arasında değişmekte olup, bu puanlar düşük düzeyde puanlardır. Bu çalışmanın bulgularına göre sınıflar arasında eleştirel düşünme eğilim puan ortalamaları arasında anlamlı fark bulunmamaktadır. Öğrencilerin bireysel yenilikçilik puan ortalamaları 63.52 ile 65.38 arasında değişmekte olup, öğrencilerin aldığı puan "düşük düzeyde yenilikçi" olarak değerlendirilmiştir. Çalışmanın sonuçlarına göre sınıflar arasında bireysel yenilikçilik puanları arasında anlamlı farklılık yoktur. Sosyal ve bilimsel etkinliklere katılan öğrencilerin bireysel yenilikçilik özellikleri ve eleştirel düşünme eğilimlerinin anlamlı düzeyde farklı olduğu, hemşirelik mesleği ile ilgili yeni fikirleri olan öğrencilerin bireysel yenilikçilik puanlarının anlamlı düzeyde farklı olduğu saptanmıştır. Eleştirel düşünme eğilimleri ile bireysel yenilikçilik arasındaki ilişki incelendiğinde, orta düzeyde ve anlamlı bir ilişkinin olduğu görülmektedir ($r = 0,557$; $p < 0,05$). Bu sonuçtan yola çıkarak, geleceğin hemşireleri olacak öğrencilerin eleştirel düşünme eğilimleri ve bireysel yenilikçiliklerinin artırılması için öncelikle öğretim programı ve ders içeriklerinin hemşire adaylarının eleştirel düşünebilen ve yeniliğe açık kişiler olarak yetişmesine olanak sağlayacak şekilde düzenlenmesi, hemşire akademisyenler tarafından öğrencilerin kitap okuma, bilimsel- sosyal etkinliklere katılmalarının desteklenmesi önerilebilir.

Anahtar Kelimeler: Bireysel Yenilikçilik, Eleştirel Düşünme, Hemşirelik.

Abstract

Nurses that are in a rapidly developing and changing health system should be individuals who are aware of themselves well, giving importance to individual and social development, thinking, inquiring, querent, making intelligent decisions, not staying out of discussions about themselves, renewing themselves continuously, thinking critically and directed to the innovativeness. This study was conducted to determine the relationship between critical thinking levels and individual innovativeness characteristics of nursing students. The research was conducted with 339 nursing students in Kastamonu University Faculty of Health Sciences Nursing Department in 2017-2018 Spring Semester. Data were collected using the Introductory Characteristics Form, California Critical Thinking Disposition Scale, and the Individual Innovativeness Scale. The data were analyzed using SPSS 18.00 package program, number, correlation analysis, ANOVA, t test, variance analysis. Significance was assessed at $p < 0.05$ level for all tests. When the students' critical thinking tendency is analyzed, they range from 209.85 to 211.56 points, which are low scores. According to the findings of this study, there is no significant difference between the mean scores of critical thinking tendencies between the classes. The average individual innovativeness scores of the students ranged from 63.52 to 65.38, and the score of the students was assessed as "low level of innovativeness". According to the results of the study, there is no significant difference between individual innovativeness scores. Individual innovativeness features and critical thinking tendency of students participating in social and scientific activities were found to be significantly different, and individual innovation scores of students with new ideas about nursing profession were significantly different. When the relationship between critical thinking tendencies and individual innovativeness is analyzed, it is seen that there is a moderate and meaningful relationship ($r = 0,557$, $p < 0,05$). Based on this result, to increase the critical thinking and individual innovativeness of the students who will be future nurses, it may be suggested that, primarily the education programs and course contents should be organized in a manner that the nurse candidates will be educated as critical thinkers and innovative individuals, and that the students are supported by nurse academicians to read books and participate in scientific-social activities.

Keywords: Individual Innovation, Critical Thinking, Nursing.

* Öğretim Görevlisi, Kastamonu Üniversitesi Taşköprü Meslek Yüksekokulu.

** Öğretim Görevlisi, Kastamonu Üniversitesi Taşköprü Meslek Yüksekokulu.

*** Öğretim Görevlisi, Kastamonu Üniversitesi Taşköprü Meslek Yüksekokulu.

Giriş

Bilimde ve teknolojiye yaşanan hızlı gelişmeler sağlık sistemini etkilemekte, giderek nitelikli insan gücüne olan gereksinimi arttırmaktadır. İnovasyonun en yoğun yaşandığı alanların başında sağlık hizmetleri gelmekte ve bu değişimleri uygulayan, yenilikleri topluma ulaştıran en önemli sağlık çalışanı da hemşirelerdir (Bradshaw, 2001). Hızla gelişen ve değişen sağlık sistemi içerisinde yer alan hemşirelerin değişime uyum sağlaması için kendini iyi tanıyan, bireysel ve toplumsal gelişmeye önem veren, düşünen, sorgulayan, araştıran, akılcı kararlar alan, kendileri ile ilgili tartışmaların dışında kalmayan, kendilerini sürekli yenileyen, yenilikçiliğe yönelen ve eleştirel düşünen bireyler olması gerekmektedir (Arslan ve Konuk, 2012; İskender ve Karadağ, 2015).

Eleştirel düşünme başıboş bir düşünsel etkinlik değil, sorunların özüne inen, sorunları farklı yönlerden irdeleyen, anlamaya çalışan, gerekirse karşı çıkabilen bir düşünce sistemidir. Eleştirel düşünmeyi zevkli kılan sadece insana tattırdığı özgürlük duygusu değil, aynı zamanda bir şeyi yakalama, keşfetme heyecanıdır (İpşiroğlu, 2002). Hızlı değişimin olduğu ve birçok kaynaktan çelişkili bilgiler edindiğimiz dünyada, eleştirel düşünme hem bu hızlı değişime uyum sağlamamızı hem de sorularımıza verilen farklı yanıtlar arasında ne yapacağımıza karar vermemizi sağlar (Halpern ve Lipman, 2003). Hemşirelikte eleştirel düşünebilme; klinik karar vermek için soruları açıklığa kavuşturma, nitelikli bakım ve güvenli hemşirelik uygulaması ve sistematik düşünebilme yeteneği olarak tanımlanmaktadır (Heaslip, 2008). Hemşireler her gün kritik karar vermeyi gerektiren birçok işlevi yerine getirmektedir. Farklı ve özel alanlarda çalışma, sağlık bakım uygulamalarındaki yenilikleri ve bilgiyi entegre ederek kullanma, bakım ve uygulamaların kanıt dayalı olması gibi birçok nedenler, hemşirelerin eleştirel düşünme becerisi kazanmalarını zorunlu kılmıştır. Ayrıca 1991’ de Ulusal Hemşirelik Birliği (National League for Nursing-NLN) hemşirelik eğitiminde eleştirel düşünmenin vazgeçilmez olduğunu vurgulayarak, hemşirelik mezunları için yeterlilik kriteri olarak belirlemiştir (Facione, Facione ve Sanchez, 1994).

Yenilikçilik, yeni yaklaşımlar, teknoloji ve çalışma yolları geliştirme sürecidir (ICN, 2009). Florence Nightingale, 1800’lü yıllarda, “Daha yaşanılabilir bir dünya; böyle bir dünya bize bağışlanmayacak, o halde hiç duraksamadan bu dünyayı oluşturmak için çalışalım. Yaşama uymak yerine onu değiştirmeliyiz” diyerek değişimin gerekliliğine ve kaçınılmazlığına dikkat çekmiştir. Kadın doğum ünitelerindeki yüksek ateşe bağlı ölüm oranlarını gözlemlemiş ve sonunda “kadınlar ev ortamında hastaneye göre daha mı çok ölüyor?” sorusunu sormuştur. Onun bu çalışması ölüm oranlarının ev ortamında daha yüksek olduğunu göstermiş ve onun bu yenilikçi düşüncesi pek çok kadının hayatının kurtulmasıyla sonuçlanmıştır (Dil, Uzun ve Aykanat 2012).

Yenilikçi Hemşireler, Sağlık bakım alanlarında yenilikçi sağlık/hemşirelik programları veya projeleri üreten, geliştiren ve dağıtan kişilerdir (ICN, 2004). Hemşirelik bakım hizmetinde gereksinimleri belirlemek ve bu gereksinimleri gidermek için hemşirelerin yenilikçi düşünceye sahip bireyler olmaları, yeniliğe açık olmaları, yenilikçi yaklaşımlara karşı gelmemeleri, yenilikler düşünüp uygulamaları ve yenilikçi rolünü etkin bir şekilde kullanmaları gerekmektedir. (Ertuğ ve Kaya, 2017). Ulusal Hemşireler Birliği (National League for Nursing=NLN) 1980’den beri hemşirelik eğitim programlarının müfredatının ve öğretim-öğrenme modellerinin gözden geçirilmesi gerektiğini vurgulamakta olup, 2003’te “Hemşirelik Eğitiminde Yenilikçilik (inovasyon): “Reforma Çağrı” başlıklı bir rapor yayınlamıştır.

Sonuç olarak, hemşirelik alanında oldukça önemli olan eleştirel düşünme becerisi ve yenilikçilik anlayışının hemşirelik eğitimi boyunca geliştirilmesi ve hemşirelik öğrencilerine kazandırılması gerektiği düşünülmektedir. Literatürde bireysel yenilikçilik ile ilgili çalışmalar mevcuttur, ancak hemşirelikte eleştirel düşünmenin yenilikçilik üzerine etkisini inceleyen çalışmaya rastlanmamıştır.

Araştırmanın Amacı

Bu çalışma, hemşirelik öğrencilerinin eleştirel düşünme düzeyleri ile bireysel yenilikçilik özellikleri arasındaki ilişkiyi belirlemek amacıyla yapılmıştır.

Gereçler ve Yöntem

Tanımlayıcı türdeki bu çalışma hemşirelik öğrencilerinin eleştirel düşünme düzeyleri ile bireysel yenilikçilik özellikleri arasındaki ilişkiyi belirlemek amacıyla 2017-2018 Bahar Döneminde Kastamonu Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Hemşirelik Bölümünde gerçekleştirilmiştir. Belirlenen dönemde fakültede tüm sınıflarda toplam 534 öğrenci öğrenim görmektedir. Öğrencilerin tamamının çalışmaya alınması planlanmış ancak uygulama sırasında hastalık, okula gelmeme, çalışmaya katılmayı kabul etmeme gibi nedenlerle 195 öğrenci uygulamanın dışında kalmıştır. Toplam 338 hemşirelik bölümü öğrencisi çalışmaya katılmıştır.

Ölçme Araçları

Verilerin toplanmasında Tanıtıcı Özellikler Formu, Kaliforniya Eleştirel Düşünme Eğilimleri Ölçeği ve Bireysel Yenilikçilik Ölçeği kullanılmıştır.

Tanıtıcı Özellikler Formu

Literatüre dayanarak araştırmacılar tarafından oluşturulmuştur. Formda; öğrencilerin eleştirel düşünme düzeyini ve bireysel yenilikçilik özelliklerini etkileyen (cinsiyet, yaş, sınıf, kardeş sayısı, yerleşim yeri, sosyoekonomik düzey, anne- baba eğitim düzeyi, anne- baba tutumu, öğrencilerin sosyal bilimsel etkinliklere katılma durumu, hemşirelik mesleğini isteyerek seçip seçmediği, Hemşirelik mesleğine ilişkin yeni fikirlerin olup olmadığı) değişkenleri sorgulayan 14 soru yer almaktadır.

Kaliforniya Eleştirel Düşünme Eğilimleri Ölçeği

1990 yılında Amerikan Felsefe Derneği'nin düzenlediği Delphi projesinde Facione tarafından geliştirilmiş olup Kökdemir (2003) tarafından geçerlilik ve güvenilirlik çalışması yapılarak Türkçe'ye uyarlanmıştır. Ölçek kuramsal olarak belirlenmiş ve psikometrik olarak test edilmiş yedi alt ölçek ve toplam 75 maddeden oluşmaktadır. Ölçeğin orijinal alt boyutları; doğruyu arama (truth-seeking), açık fikirlilik (open-mindedness), analitiklik (analyticity), sistematiklik (systematicity), kendine güven (self-confidence), meraklılık (inquisitiveness), olgunluk (maturity) tur. Türkçeye uyarlama çalışması sonucunda ölçek 6 alt ölçek ve 24 madde çıkartılarak geriye kalan 51 maddenin daha temsil edici olduğu düşünülmüştür. Toplam 6 alt ölçek ve 51 maddeden oluşan yeni ölçeğin Cronbach α güvenilirlik katsayısı tüm ölçekte 0.88, ölçeğin açıkladığı toplam varyans ise %33,6 olarak bulunmuştur. KEDEÖ' nün değerlendirilmesinde; Türkçe uyarlamasında 6 alt ölçek olduğu için en az 60 en fazla 360 puan alınmaktadır. Bir alt ölçekten 40 puan altı düşük eleştirel düşünme eğilimini, 50 puan üstü yüksek eleştirel düşünme eğilimini göstermektedir.

Bireysel Yenilikçilik Ölçeği

Ölçek bireylerin genel anlamda yenilikçiliğini değerlendirebilmek amacıyla 1977 yılında H. Thomas Hurt, Katherine Joseph ve Chester. D. Cook tarafından geliştirilmiştir. Ölçeğin Türkçe geçerlilik ve Güvenilirlik çalışması Kemer ve Altuntaş (2017) tarafından yapılmıştır. Ölçeğin özgün formu toplam 20 ifadeden oluşmaktadır. 5'li Likert türünde yanıtlanan her ifade, Kesinlikle Katılmıyorum: 1, Katılmıyorum: 2, Kararsızım: 3, Katılıyorum: 4, Kesinlikle Katılıyorum: 5 şeklinde puanlanmaktadır. Özgün ölçeğin α güvenilirlik katsayısı 0.89 olarak bulunmuştur. Ölçek, alt boyutları üzerinden değil maddelerin bütünü üzerinden tek bir boyutta değerlendirilmektedir. Türkçeye uyarlama çalışması sonucunda ölçek 18 maddeye indirgenmiştir. Cronbach α güvenilirlik katsayısı tüm ölçekte 0.82 bulunmuştur. Ölçekten en düşük 14, en yüksek ise 94 puan alınabilmektedir. Buna göre hesaplanan puan 80'in üstünde ise "Yenilikçi", 69- 80 arasında ise "Öncü", 57- 68 arasında ise "Sorgulayıcı", 46 -56 arasında ise "Kuşkucu", ve 46 puanın altında "Gelenekçi" olarak değerlendirilmektedir.

Verilerin Değerlendirilmesi

Verilerin değerlendirilmesinde, SPSS 18.00 paket programında sayı, korelasyon analizi, ANOVA, t testi, varyans analizi kullanılarak yapılmıştır. Tüm testlerde önemlilik $p < 0.05$ düzeyinde değerlendirilmiştir.

Bulgular

Aşağıdaki tabloda öğrencilerin tanıtıcı özellikler formu yardımı ile toplanmış olan tanıtıcı özelliklerinin dağılımı yer almaktadır.

Tablo 1: Öğrencilerin Tanıtıcı Özelliklerinin Dağılımı

Sınıf (n=338)	n	%
1 Sınıf	100	29.6
2 Sınıf	58	17.2
3 Sınıf	89	26.3
4 Sınıf	91	26.9
Cinsiyet (n=338)		
Erkek	91	26.9
Kadın	247	73.1
Yaşadığı Yer (n=338)		
Köy	53	15.7
İlçe	107	31.7
İl	178	52.7
Anne Eğitim Düzey (n=338)		
Okur Yazar Değil	25	7.4
Okur Yazar	34	10.1
İlköğretim	202	59.8
Lise	61	18.0
Yüksek Öğretim	16	4.7
Baba Eğitim Düzey (n=338)		
Okur Yazar Değil	5	1.5
Okur Yazar	22	6.5
İlköğretim	137	40.5
Lise	108	32.0
Yüksek Öğretim	66	19.5
Sosyoekonomik Durum (n=338)		
Çok düşük	14	4.1
Düşük	15	4.4
Orta	285	84.3
Yüksek	22	6.5
Çok yüksek	2	0.6
Aile Yapı (n=338)		
Aşırı otoriter ve reddedici	7	2.1
Aşırı koruyucu	53	15.7
Tutarsız	24	7.1
Aşırı hoşgörülü	23	6.8
İlgisiz ve kayıtsız	5	1.5
Kabul edici, güven verici ve demokratik	226	66.9
Sosyal Etkinlik (n=338)		
Hayır	277	82.0
Evet	61	18.0
Bilimsel Faaliyet (n=338)		
Hayır	248	73.4
Evet	90	26.6
Yeni Fikir (n=338)		
Hayır	163	48.2
Evet	175	51.8
Bölüm Seçim Kendi İsteği (n=338)		
Evet	256	75.7
Hayır	82	24.3

Tablo 1' de araştırmaya katılan öğrencilerin tanıtıcı özellikleri verilmiştir. Tablo 1' de yer alan verilere göre çalışmada 91 erkek 247 kadın olmak üzere toplam 338 öğrenci katılmıştır. Bu öğrencilerin 100 tanesi 1. sınıf, 58 tanesi 2. sınıf, 89 tanesi 3. sınıf ve 91 tanesi 4. sınıf öğrencilerinden oluşmaktadır. Öğrencilerin %18'i sosyal etkinliklere, %26.6'sı bilimsel faaliyetlere katıldığını, öğrencilerin %51,8'i meslek ile ilgili yeni bir fikri olduğunu belirtmiştir.

Aşağıdaki tabloda sınıfların Kaliforniya Eleştirel Düşünme Eğilimleri Ölçeği ile toplanan verilerin sınıflara göre dağılımları ve ortalamaları verilmiştir.

Tablo 2: Eleştirel Düşünme Eğilimlerinin Sınıflara Göre Dağılımı

Sınıf	N	$\bar{x}$	SS
1. Sınıf	100	209,85	23,97
2. Sınıf	58	211,41	20,92
3. Sınıf	89	204,90	23,57
4. Sınıf	91	211,56	22,78
Toplam	338	209,28	23,10

	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p
Gruplar arası	2478,085	3	826,028	1,555	,200
Gruplar içi	177423,326	334	531,208		
Toplam	179901,411	337			

Tablo 2’de yer alan verilere göre öğrencilerin eleştirel düşünme eğilimleri incelendiğinde en yüksek ortalamaya sahip sınıfın 4. sınıflar olduğu görülmektedir ($\bar{x}$ =211,56) . Bu sınıfı sırası ile 2. sınıflar ($\bar{x}$ =211,41) ve 1. sınıflar ($\bar{x}$ =209,85) izlemektedir. En düşük ortalamaya sahip sınıf ise 3. sınıflar ($\bar{x}$ =204,90) olduğu görülmektedir. Sınıflar arasındaki bu farkın anlamlılık gösterip göstermediğini anlamak için yapılan ANOVA analizine göre öğrencilerin eleştirel düşünme eğilimleri sınıflar arasında anlamlı bir farklılık göstermediği sonucuna ulaşılmıştır. (F(3, 334)=1,555, p>.05).

Aşağıdaki tabloda KEDEÖ ölçeği ile toplanan verilerin ölçeğin alt boyutlarına göre düşük, orta ve yüksek seviyedeki öğrenci sayıları ve yüzdeleri verilmiştir.

Tablo 3: KEDEÖ ve Alt Ölçeklerinin Tanımlayıcı İstatistik Sonuçları

Alt Ölçekler	Düşük		Orta		Yüksek	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Doğruyu Arama	336	99.4	2	0.6	0	0.0
Açık Fikirlilik	51	15.1	138	40.8	149	44.1
Sistematiklik	338	100.0	0	0.0	0	0.0
Kendine Güven	334	98.9	4	1.1	0	0.0
Meraklılık	203	60.1	123	36.4	12	3.5
Analitiklik	72	21.3	206	61.0	60	17.7
KEDEÖ	303	89.6	35	10.4	0	0.0

Yukarıdaki tabloda yer alan verilerde de görüldüğü gibi öğrencilerin KEDEÖ alt ölçek puan ortalamaları incelendiğinde Doğruyu Arama alt boyutunda öğrencilerin büyük bir kısmının düşük seviyede oldukları görülmektedir. Bu alt boyutta yalnızca iki öğrencinin orta seviyede puana sahip oldukları görülmektedir. Açık Fikirlilik alt boyutunda ise öğrenciler orta ve yüksek seviyede yoğun şekilde yer aldıkları görülmektedir. Sistematiklik alt boyutunda ise öğrencilerin sadece düşük seviyede yer aldıkları görülmektedir. Kendine güven alt boyutunda 4 öğrenci orta seviyede yer almakla birlikte diğer öğrencilerin tamamı düşük seviyede yer almaktadır. Meraklılık alt boyutunda sadece 12 öğrenci yüksek seviyede yer almaktadır. Öğrenciler düşük ve orta seviyede yoğun şekilde yer aldığı görülmektedir. Analitiklik alt boyutunda ise öğrencilerin yoğun bir şekilde orta seviyede yer aldığı görülmektedir.

Aşağıda yer alan tabloda öğrencilerin bireysel yenilikçilik düzeylerinden elde edilen verilerin sınıflara göre dağılımları verilmiştir.

Tablo 4: Bireysel Yenilikçilik Düzeylerinin Sınıflara Göre Dağılımı

Sınıf	N	$\bar{x}$	SS
1. Sınıf	100	63,65	7,88
2. Sınıf	58	64,74	7,22
3. Sınıf	89	63,52	7,30
4. Sınıf	91	65,38	7,94
Toplam	338	64,27	7,65

	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p
Gruplar arası	214,866	3	71,622	1,228	,299
Gruplar içi	19481,634	334	58,328		
Toplam	19696,500	337			

Tablo 4’te yer alan verilere göre öğrencilerin bireysel yenilikçilik düzeyleri incelendiğinde en yüksek ortalamaya sahip sınıfın 4. sınıflar olduğu görülmektedir ($\bar{x}$ =65,38) . Bu sınıfı sırası ile 2. sınıflar ($\bar{x}$ =64,74)

ve 1. sınıflar ($\bar{x}=63,65$) izlemektedir. En düşük ortalamaya sahip sınıf ise 3. sınıflar ($\bar{x}=63,52$) olduğu görülmektedir. Sınıflar arasındaki bu farkın anlamlılık gösterip göstermediğini anlamak için yapılan ANOVA analizine göre öğrencilerin bireysel yenilikçilik düzeylerinin sınıflar arasında anlamlı bir farklılık göstermediği sonucuna ulaşılmıştır. ($F(3, 334)=1,228, p>.05$).

Araştırmaya katılan öğrencilerin eleştirel düşünme eğilimlerinin öğrencilerin sosyal etkinliklere katılım durumlarına göre dağılımları aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Sosyal Etkinlik Katılım	N	$\bar{x}$	S	sd	t	p
Hayır	277	207,79	23,16	336	2,54	,012
Evet	61	216,02	21,79			

Tablo 5'te yer alan veriler incelendiğinde sosyal etkinliklere katılım gösteren öğrencilerin eleştirel düşünme eğilimleri düzeyleri ortalamasının ($\bar{x}=216,02$) katılım göstermeyen öğrencilere ($\bar{x}=207,79$) göre daha yüksek olduğu görülmektedir. Bu farkın istatistiksel olarak bir anlam ifade edip etmediğini anlamak için verilere bağımsız örneklem t testi (Independent Samples T Test) uygulanmıştır. Test sonucu aradaki bu farkın istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık ifade ettiği sonucuna ulaşılmıştır ($t(336)=2,54; p<0,05$). Bu durumda sosyal etkinliklere katılım gösteren öğrencilerin eleştirel düşünme eğilimlerinin sosyal etkinliklere katılım göstermeyen öğrencilerden daha yüksek olduğu söylenebilir.

Aşağıdaki tabloda öğrencilerin bireysel yenilikçilik düzeylerinin sosyal etkinliklere katılım durumlarına göre dağılımı verilmiştir.

Sosyal Etkinlik Katılım	N	$\bar{x}$	S	sd	t	p
Hayır	277	63,67	7,38	336	3,10	,002
Evet	61	66,98	8,30			

Tablo 6'da yer alan veriler incelendiğinde sosyal etkinliklere katılan öğrencilerin bireysel yenilikçilik düzeyleri ortalamasının ($\bar{x}=66,98$) sosyal etkinliklere katılmayan öğrencilere ($\bar{x}=63,67$) göre daha yüksek olduğu görülmektedir. Bu farkın istatistiksel olarak bir anlam ifade edip etmediğini anlamak için verilere bağımsız örneklem t testi (Independent Samples T Test) uygulanmıştır. Test sonucu aradaki bu farkın istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık ifade ettiği sonucuna ulaşılmıştır ($t(336)=3,102; p<0,05$). Buna göre sosyal etkinliklere katılım gösteren öğrencilerin bireysel yenilikçilik düzeylerinin sosyal etkinliklere katılım göstermeyen öğrencilere göre daha yüksek olduğu söylenebilir.

Araştırmaya katılan öğrencilerin eleştirel düşünme eğilimlerinin öğrencilerin bilimsel faaliyetlere katılım durumlarına göre dağılımları aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Bilimsel Faaliyet Katılım	N	$\bar{x}$	S	sd	t	p
Hayır	248	207,29	23,19	336	2,64	,009
Evet	90	214,73	22,07			

Tablo 7'de yer alan veriler incelendiğinde bilimsel faaliyetlere katılım gösteren öğrencilerin eleştirel düşünme eğilimleri düzeyleri ortalamasının ($\bar{x}=214,73$) katılım göstermeyen öğrencilere ($\bar{x}=207,29$) göre daha yüksek olduğu görülmektedir. Bu farkın istatistiksel olarak bir anlam ifade edip etmediğini anlamak için verilere bağımsız örneklem t testi (Independent Samples T Test) uygulanmıştır. Test sonucu aradaki bu farkın istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık ifade ettiği sonucuna ulaşılmıştır ($t(336)=2,64; p<0,05$). Bu durumda bilimsel faaliyetlere katılım gösteren öğrencilerin eleştirel düşünme eğilimlerinin bilimsel faaliyetlere katılım göstermeyen öğrencilerden daha yüksek olduğu söylenebilir.

Aşağıdaki tabloda öğrencilerin bireysel yenilikçilik düzeylerinin bilimsel faaliyetlere katılım durumlarına göre dağılımı verilmiştir.

Bilimsel Faaliyet Katılım	N	$\bar{x}$	S	sd	t	p
Hayır	248	63,72	7,88	336	2,20	,029
Evet	90	65,78	6,78			

Tablo 8’de yer alan veriler incelendiğinde bilimsel faaliyetlere katılan öğrencilerin bireysel yenilikçilik düzeyleri ortalamasının ($\bar{x}=65,78$) bilimsel faaliyetlere katılmayan öğrencilere ($\bar{x}=63,72$) göre daha yüksek olduğu görülmektedir. Bu farkın istatistiksel olarak bir anlam ifade edip etmediğini anlamak için verilere bağımsız örneklem t testi (Independent Samples T Test) uygulanmıştır. Test sonucu aradaki bu farkın istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık ifade ettiği sonucuna ulaşılmıştır ($t(336)=3,102$; $p<0,05$). Buna göre bilimsel faaliyetlere katılım gösteren öğrencilerin bireysel yenilikçilik düzeylerinin bilimsel faaliyetlere katılım göstermeyen öğrencilere göre daha yüksek olduğu söylenebilir.

Araştırmaya katılan öğrencilerin bireysel yenilikçilik düzeylerinin öğrencilerin meslek ile ilgili yeni fikir sahibi olma durumlarına göre dağılımları aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo 9: Bireysel Yenilikçilik Düzeylerinin Meslek ile İlgili Yeni Fikir Sahibi Olma Durumuna Göre Dağılımı

Mesleki yeni fikir sahibi olma	N	$\bar{x}$	S	sd	t	p
Hayır	175	63,39	7,68	336	2,207	,028
Evet	163	65,21	7,52			

Tablo 9’da yer alan veriler incelendiğinde mesleki yenilikçi bir fikre sahip öğrencilerin bireysel yenilikçilik düzeyleri ortalamasının ($\bar{x}=65,21$) yeni bir fikre sahip olmayan öğrencilere ($\bar{x}=63,39$) göre daha yüksek olduğu görülmektedir. Bu farkın istatistiksel olarak bir anlam ifade edip etmediğini anlamak için verilere bağımsız örneklem t testi (Independent Samples T Test) uygulanmıştır. Test sonucu aradaki bu farkın istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık ifade ettiği sonucuna ulaşılmıştır ($t(336)=2,207$; $p<0,05$). Bu durumda mesleki yeni bir fikre sahip olan öğrencilerin bireysel yenilikçilik düzeylerinin yeni bir fikre sahip olmayan öğrencilere göre daha yüksek olduğu söylenebilir.

Aşağıdaki tabloda öğrencilerin bireysel yenilikçilik düzeyleri ile eleştirel düşünme eğilimleri arasındaki ilişki verilmiştir.

Tablo 10: Öğrencilerin Bireysel Yenilikçilik Düzeyleri ile Eleştirel Düşünme Eğilimleri Arasındaki İlişki

		Eleştirel Düşünme Eğilimi	Bireysel Yenilikçilik Düzeyi
Eleştirel Düşünme Eğilimi	Pearson Correlation	1	,557
	P		,000
	N	338	338
Bireysel Yenilikçilik Düzeyi	Pearson Correlation	1	,557
	P		,000
	N	338	338

Tabloda yer alan veriler incelendiğinde öğrencilerin eleştirel düşünme eğilimleri ile bireysel yenilikçilik düzeyleri arasında orta düzeyde ve anlamlı bir ilişkinin olduğu görülmektedir ($r=0,557$; $p<0,05$). Bu durumda öğrencilerin eleştirel düşünme eğilimleri ile bireysel yenilikçilik düzeyleri arasında pozitif bir ilişki olduğu söylenebilir.

Tartışma, Sonuç ve Öneriler

Bu araştırmada hemşirelik öğrencilerinin eleştirel düşünme düzeyleri ile bireysel yenilikçilik özellikleri arasındaki ilişki değerlendirilmiştir.

Öğrencilerin eleştirel düşünme eğilimleri incelendiğinde en yüksek ortalamaya sahip sınıfın 4. sınıflar olduğu ($\bar{x}=211,56$), en düşük ortalamaya sahip sınıf ise 3. sınıflar ($\bar{x}=204,90$) olduğu görülmektedir. İstatistiksel olarak öğrencilerin eleştirel düşünme eğilimleri ile sınıfları arasında anlamlı bir farklılık göstermediği sonucuna ulaşılmıştır. ($F(3, 334)=1,555$, $p>0,05$). Öğrencilerin bireysel yenilikçilik düzeyleri incelendiğinde en yüksek ortalamaya sahip sınıfın 4. sınıflar olduğu ($\bar{x}=65,38$), en düşük ortalamaya sahip sınıf ise 3. sınıflar ($\bar{x}=63,52$) olduğu görülmektedir. İstatistiksel olarak öğrencilerin bireysel yenilikçilik düzeylerinin sınıflar arasında anlamlı bir farklılık göstermediği sonucuna ulaşılmıştır. ($F(3, 334)=1,228$, $p>0,05$).

Sosyal etkinliklere katılım gösteren öğrencilerin eleştirel düşünme eğilimleri düzeyleri ortalamasının ($\bar{x}=216,02$) katılım göstermeyen öğrencilere ($\bar{x}=207,79$) göre daha yüksek olduğu görülmektedir. Bu farkın istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık ifade ettiği sonucuna ulaşılmıştır ($t(336)=2,54$; $p<0,05$). Bu durumda sosyal etkinliklere katılım gösteren öğrencilerin eleştirel düşünme eğilimlerinin sosyal etkinliklere katılım göstermeyen öğrencilerden daha yüksek olduğu söylenebilir. Sosyal etkinliklere katılan öğrencilerin bireysel yenilikçilik düzeyleri ortalamasının ($\bar{x}=66,98$) sosyal etkinliklere katılmayan öğrencilere ($\bar{x}=63,67$) göre daha yüksek olduğu görülmektedir. Bu farkın istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık ifade ettiği sonucuna ulaşılmıştır ($t(336)=3,102$; $p<0,05$). Buna göre sosyal etkinliklere katılım gösteren öğrencilerin bireysel

yenilikçilik düzeylerinin sosyal etkinliklere katılım göstermeyen öğrencilere göre daha yüksek olduğu söylenebilir.

Bilimsel faaliyetlere katılım gösteren öğrencilerin eleştirel düşünme eğilimleri düzeyleri ortalamasının ($\bar{x}=214,73$) katılım göstermeyen öğrencilere ($\bar{x}=207,29$) göre daha yüksek olduğu görülmektedir. İstatistiksel olarak anlamlı bir farklılık ifade ettiği sonucuna ulaşılmıştır ($t(336)=2,64$; $p<0,05$). Bu durumda bilimsel faaliyetlere katılım gösteren öğrencilerin eleştirel düşünme eğilimlerinin bilimsel faaliyetlere katılım göstermeyen öğrencilerden daha yüksek olduğu söylenebilir. Bilimsel faaliyetlere katılan öğrencilerin bireysel yenilikçilik düzeyleri ortalamasının ($\bar{x}=65,78$) bilimsel faaliyetlere katılmayan öğrencilere ($\bar{x}=63,72$) göre daha yüksek olduğu görülmektedir. Test sonucu aradaki bu farkın istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık ifade ettiği sonucuna ulaşılmıştır ($t(336)=3,102$; $p<0,05$). Buna göre bilimsel faaliyetlere katılım gösteren öğrencilerin bireysel yenilikçilik düzeylerinin bilimsel faaliyetlere katılım göstermeyen öğrencilere göre daha yüksek olduğu söylenebilir.

Mesleki yenilikçi bir fikre sahip öğrencilerin bireysel yenilikçilik düzeyleri ortalamasının ($\bar{x}=65,21$) yeni bir fikre sahip olmayan öğrencilere ($\bar{x}=63,39$) göre daha yüksek olduğu görülmektedir. Test sonucu aradaki bu farkın istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık ifade ettiği sonucuna ulaşılmıştır ($t(336)=2,207$; $p<0,05$). Bu durumda mesleki yeni bir fikre sahip olan öğrencilerin bireysel yenilikçilik düzeylerinin yeni bir fikre sahip olmayan öğrencilere göre daha yüksek olduğu söylenebilir. Tabloda yer alan veriler incelendiğinde öğrencilerin eleştirel düşünme eğilimleri ile bireysel yenilikçilik düzeyleri arasında orta düzeyde ve anlamlı bir ilişkinin olduğu görülmektedir ($r=0,557$; $p<0,05$).

Araştırmada, hemşirelik öğrencilerinin eleştirel düşünme eğilimleri ve bireysel yenilikçilik düzeylerinin düşük olduğu, eleştirel düşünme eğilimleri ve bireysel yenilikçilik düzeyleri arasında pozitif bir ilişki olduğu belirlenmiştir.

Öğrencilerin eleştirel düşünme düzeylerini inceleyen birçok çalışmada da benzer bulgulara ulaşılmıştır. Zaybak ve Khorshid (2006)'ın 412 hemşirelik öğrencisi ile gerçekleştirdiği çalışmada, Şenturan (2006)'ın Türkiye'nin çeşitli bölgelerindeki 10 sağlık yüksekokulunda bulunan birinci sınıf (1124) ve dördüncü sınıf (925) öğrencileri üzerinde yaptığı çalışmada, Shin ve arkadaşlarının (2006) Kore'de öğrenim gören önlisans ve lisans hemşirelik öğrencileri üzerinde yaptığı çalışmada da eleştirel düşünme düzeyleri düşük olduğu belirlenmiştir ve araştırmamızı destekler niteliktedir. Literatürde öğrencilerle yapılan yenilikçilik çalışmaları incelendiğinde Korucu ve ark (2015), Ertuğ ve Kaya (2017), Demiralay ve ark (2016), Adıgüzel (2012) yaptıkları çalışmalarda öğrencilerin yenilikçilik düzeyinin "düşük düzeyde yenilikçi" ve "orta düzeyde yenilikçi" arasında değiştiği belirlenmiştir. Yapılan çalışmalarda öğrencilerin "düşük düzeyde yenilikçi" olduğu bildirilmiştir ve araştırmamızı destekler niteliktedir. Çuhadar(2013), Kılıçer (2011)'in yaptıkları çalışmalarda ise, öğrenciler "orta düzeyde yenilikçi" olarak bulunmuştur. Bu farklılıkların öğrencilerin bireysel özelliklerinden kaynaklandığı düşünülmektedir. Literatürde öğrencilerin eleştirel düşünme düzeyleri ile bireysel yenilikçilik özellikleri arasındaki ilişkiyi inceleyen çalışmaya rastlanmamıştır.

Günümüz hemşirelerinin, yeniliklere açık, yeni bilgilere ulaşabilen, sorgulayabilen ve bu yeniliklerin uygulanmasında öncü bireyler olması gerekmektedir. Bu sonuçtan yola çıkarak, geleceğin hemşireleri olacak öğrencilerin eleştirel düşünme eğilimleri ve bireysel yenilikçiliklerinin artırılması için öncelikle öğretim programı ve ders içeriklerinin hemşire adaylarının eleştirel düşünebilen ve yeniliğe açık kişiler olarak yetişmesine olanak sağlayacak şekilde düzenlenmesi, hemşire akademisyenler tarafından öğrencilerin kitap okuma, bilimsel- sosyal etkinliklere katılımlarının desteklenmesi önerilebilir.

KAYNAKÇA

- Arslan H., Konuk-Şener D. (2012). Hemşirelikte Yeni ve Önemli Bir Kavram: Girişimcilik. *İstanbul Üniversitesi Florence Nightingale Hemşirelik Dergisi*, 20(2), s.140-145.
- İpşiroğlu Z. (2012). *Düşünme Korkusu: Düşünmeyi Öğrenme ve Öğretmenin Temelleri*. 4. Baskı. İstanbul: Papirus Yayınevi.
- Heaslip P., Road MG., Komploops BC. (2008). *Critical Thinking: To Think Like*. A Nurse Revised Thompson Rivers University, Box 3010, 900.
- International Council of Nurses (ICN). (2004). *Guidelines on the Nurse Entrepreneur Providing Nursing Service*. Geneva, 1-33.
- Halpern Diane F. (2003). *Thoughts And Knowledge: An Introduction To Critical Thinking*. New Jersey- London: Lawrence Erlbaum Associates.
- Lipman M. (2003). *Thinking in Education*. Cambridge: Cambridge University.
- Dil, S., Uzun, M., Aykanat, B. (2012). Hemşirelik Eğitiminde İnovasyon. *International Journal of Human Sciences*. [Online], (9) 2, s. 1217-1228.
- National League for Nursing. (2003). *Innovation in Nursing Education: A Call to Reform [Position Statement]*. New York: National League for Nursing.
- Facione NC., Facione PA., Sanchez CA. (1994). Critical Thinking Disposition As a Measure of Competent Clinical Judgment: The Development of The California Critical Thinking Disposition Inventory. *Journal of Nursing Education*, 33(8), s. 345-350.

- İskender M., Karadağ A. (2015). Hemşirelik Son Sınıf Öğrencilerinin Eleştirel Düşünme Düzeylerinin Belirlenmesi. *Dokuz Eylül Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Elektronik Dergisi*, 8 (1), s. 3-11.
- Ertuğ N., Kaya H. (2017). Hemşirelik Öğrencilerinin Bireysel Yenilikçilik Profilleri ve Yenilikçiliğin Önündeki Engellerin İncelenmesi. *Hemşirelikte Eğitim ve Araştırma Dergisi*, 14 (3), s.192-197.
- International Council of Nurses. *Delivering Quality, Serving Communities: Nurses Leading Care Innovations* 2009. <http://www.icn.ch/publications/2009-delivering-quality-serving-communities-nurses-leading-care-innovations/> Erişim tarihi: 20 Ocak 2018.
- Bradshaw MJ.(2001). *Fuszard's Innovative Teaching Strategies In Nursing. In: Effective Learning: What Teachers Need To Know*, 3 rd ed. USA:Aspen Publishers. S. 17-26.
- Zaybak A., Khorshid L. (2006). Ege Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Öğrencilerinin Eleştirel Düşünme Düzeylerinin İncelenmesi. *Ege Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi*, 22(2), s. 137-146.
- Şenturan L.(2006). *Hemşirelik Öğrencilerinde Eleştirel Düşünme*. Doktora Tezi. İstanbul: Marmara Üniversitesi.
- Shin KR., Lee JH., Ha JY., Kim KH. (2006). Critical Thinking Dispositions İn Baccalaureate Nursing Students. *Journal of Advanced Nursing*, 56(2), s. 182-189.
- Korucu AT., Olpak YZ. (2015). Öğretmen Adaylarının Bireysel Yenilikçilik Özelliklerinin Farklı Değişkenler Açısından İncelenmesi. *Eğitim Teknolojisi Kuram ve Uygulama*, 5(1), s.111-127.
- Demiralay R., Bayır EA., Gelibolu MF.(2016). Öğrencilerin Bireysel Yenilikçilik Özellikleri ile Çevrimiçi Öğrenmeye Hazır Bulunuşlukları İlişkisinin İncelenmesi. *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, 5(1), s.161- 168.
- Adıgüzel A(2012). The Relation Between Candidate Teachers' Moral Maturity Levels and Their Individual Innovativeness Characteristics: A Case Study of Harran University Education Faculty. *Educational Research and Reviews*, 7(25), s. 543-547.
- Çuhadar C., Bülbül T., Ilgaz G. (2013). Öğretmen Adaylarının Bireysel Yenilikçilik Özellikleri ile Teknopedagojik Eğitim Yeterlikleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. *İlköğretim Online*, 12(3), s. 797-807.
- Kılıçer K.(2011). *Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi Öğretmen Adaylarının Bireysel Yenilikçilik Profilleri*. Anadolu Üniversitesi: Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Doktora Tezi. Eskişehir.